

Зайченко В.В.

**Село Масани,
яким воно було**

(Історико-етнографічний нарис)

Чернігів, 2003

ББК 63.3 (4 УКР-4 ЧЕР)
З-17

Зайченко В.

Село Масани, яким воно було. (Історико-етнографічний нарис). – Чернігів, 2003. – 68 с.

Зайченко Віра Володимирівна, історик за фахом, заслужений працівник культури України. Народилася і живе в селі Масани (зараз – у межах Чернігова).

Є села, які волею обставин зникли як адміністративні одиниці. Таким є село Масани, що опинилося у межах міста Чернігова. Автор має на меті зберегти його історію.

@ Зайченко В.В.

Наші предки любили селитися поблизу річок. Немає жодного сумніву, що Масани також засновані на річці – лівій притоці р. Білоус. Низина вздовж центру села, по якій збігають весняні води за село і колись текли до цієї річки (засипаний протитанковий рів часів другої світової війни перетинає тепер дорогу у воді), численні болітця, луг з характерною рослинністю вказують на це.

Люди оселилися тут дуже давно. Відомо, що вже в III-V століттях вони освоїли цю територію. 1977 року відомим археологом О.В. Шекуном на околиці села, куди виходить вулиця Фурманова, напологому північному схилі заболоченої низини, через яку колись текла річка було відкрито поселення Масани-I. Були знайдені уламки ліпних горщиків, керамічні диски.

Того ж року відкрито поселення Масани-II через дорогу від першого, з лівої сторони дороги Чернігів-Любеч на виступі, утвореному ровами, що мають вихід до р. Білоус. Це поселення датується XI-XIII століттями. Були знайдені уламки горщиків, амфор, шматки шиферу, шиферні пряслиця, скляні браслети.

Село Масани засноване не пізніше II чв. XVII століття. Перша згадка про село відноситься до 1677 року, коли чернігівський городовий отаман (?) Іван (Ян) Харитонович Молявка купив у Фесі Шпаківни Титової, “обывательки мосановской”, “селище” (двір з будівлями) з садом у Масанах, яке після його смерті у 1716 році одержали у спадок два його сини – Леонтій та Семен. З тих пір у Масанах були володіння Молявок аж до кінця XVIII ст. Село належало до полкової сотні.

Зараз важко пояснити назву села. Моя мати, Зайченко Наталка Григорівна 1906 р.н., чула від старих людей, що назва походить від прізвища пана. Проте жодне відоме мені джерело такого пана не згадує. Зате прізвище Мосан зустрічається у метричних книгах XIX століття Свято-Духівської Старо-Білоуської церкви. Можливо, їхні предки

і були тут першими поселенцями та дали своє ім'я селу. Саме Мосани, а не Масани звалося воно у XVII-XVIII століттях.

Протягом століть з селом були пов'язані долі багатьох відомих людей. Цікаві свідчення пов'язані з ім'ям Семена Івановича Молявки, шибиринівського священика, вірніше, з ім'ям його дружини Євдокії Сиропарівни (Сиропари жили в Юр'івці). За заповітом чоловіка вона отримала двори в Масанах і у 1726 році подарувала свої володіння чернігівському кафедральному монастирю, а сама стала черницею Єлизаветою, намісницею Чернігівського П'ятницького дівочого монастиря (1744-1746 рр.). Це був час, коли в цьому монастирі ігуменствувала відома Фотинія Максимович, яка майже за 40 років ігуменства багато зробила для обителі та розвитку в ній такого складного і гарного ремесла, як гаптування. А, отже, доклала тут старання і намісниця – черниця Єлизавета.

Чи не найзнатнішим у роду Молявок був Федір Іванович, який обіймав уряд городницького сотництва, а з 1738 року до смерті своєї у 1747 році був полковим обозним Чернігівського полку. Його дружина, Анна Іоаннікіївна Мокрієвич, була онукою полкового обозного (1688 р., 1690 р.) Никифора Калениковича Калениченка, тестя Данила Апостола, і племінницею Анни Калениченко (у шлюбі – Савич), “обывательки мосановской” (1719 р.). Анна Никифорівна тяжко хворіла і у 1728 році стала черницею П'ятницького монастиря з ім'ям Анастасії. Таким дивним чином доля одночасно звела представниць двох родів масанівських власників під дахом монастирської оселі. Родина Савичів володіла землями і кріпаками (Семен Іванович Савич, відставний сотенний осавул, у 1798 р. мав 17 чол. і 18 ж. душ, його син – ґрунти, Денис Савич у 1825 р. – 3 душі) в Масанах до 1825 р., пізніших документів не знайдено. Проте відомо, що її представники

ще на початку ХХ століття жили в селах Новий Білоус та Бобровиця.

Третім відомим родом, життя якого було пов'язане з Масанами, були Малахови, нащадки товариша сотні Любецької (XVII ст.).

Один з найяскравіших відомих нам його представників – архітектор Михайло Павлович Малахов. Він народився в 1783 році і жив у Масанах до сімнадцяти літ. У 1800 році юнак вступив до імператорської Академії мистецтв, а вже у 1801-у році, провчившись півтора року, був випущений. Дослідники його творчості вважають, що він закінчив так швидко курс науки завдяки своїй винятковій обдарованості. Невдовзі, виїхавши на Урал і працюючи архітектором Уральського гірничого управління Михайло Малахов створював комплекси будівель Каменського, Верх-Усетського заводів, громадські споруди в Єкатеринбурзі та інших містах. В той час він мав у Масанах дерев'яний будинок з садом та володів 12-ма ревизькими душами чоловічої статі та 3-ма – жіночої. Помер Малахов у 1842 році. Невідомо, хто отримав його спадок у Масанах, але старі люди Малахових тут пам'ятають. Донині живе назва їхніх володінь – Малаховщина. У масанівській церкві Різда Богородиці у 1875, 1878 та 1880 роках хрестили трьох дітей відставного штабс-капітана Григорія Дмитровича Малахова. А 18 січня 1915 року відспівували 40-річного сина Олександра, капітана 14-го Туркестанського полку, який загинув на полі бою в Туреччині. Ці похорони пам'ятає моя мати, якій тоді було дев'ять років. Мела заметіль, коні, що везли катафалк, по груди загрузали у снігу. Люди гукали: “Малашенка везуть, Малашенка везуть!” Поховали О.Г. Малахова на церковному цвинтарі, і на його могилі та ще на двох (можливо, родини Малахових) у великі свята горіли лампади у спеціально зроблених ліхтарях. Ці могили у кутку лівого рукава хрещатої церкви, оточені металевими огорожами, пам'ятаю і я. Як пам'ятаю і саму

церкву, давню, велику і гарну (Іл. 1). Церква була хрещата у плані, з круглим куполом, над яким височів стрункий ліхтар, вкритий круглою маківкою з хрестом. Цікавою особливістю церкви було те, що до просторого бабинця вхід був через нижнє приміщення дзвіниці. Бабинець мав у кожній стіні по двоє великих вікон. Купол з середини був розписаний, іконостас XVIII ст. – завішаний рушниками.

**Іл.1. Масанівська церква в ім'я Різдва Богородиці.
Кін. XVII – поч. XVIII ст.**

Побудована церква в кінці XVII-початку XVIII століть. Згадка про неї пов'язана з ім'ям Євдокії Іванівни Молявки (нар.бл. 1697 р.), яка в 1721 році вийшла заміж за священника Масанівської церкви (з 1721 р. до 1746 р.) Карпа Васильовича Колодкевича. Вони жили в Масанах, одержавши “селитьбу Войцеховську” за заповітом. Вірогідно, це був перший масанівський священик.

У цей час село було, мабуть, зовсім маленьким. Перші статистичні дані про нього знаходимо під 1765-69 роками в книзу О.Лазаревського “Обозрение румянцевской описи Малороссии. Полк Черниговский”: “С.Масаны церковь во имя Рождества Богородицы Коз.дв.-

5. Крестьянские дворы мелких владельцев, преимущественно Молявок. Поземельные акты этого села принадлежат фамилии последних”.

Ширшою є статистика в “Описании Черниговского наместничества 1781 г.”: “Село Масаны от Котов в 1 в. от Чернигова в 7 верст. положение имеет на ровном месте, в чистых полях, по правой сторне столбовой из Чернигова на Любеч дороге. Лесу здесь ни строевого, ни дровяного нет, а покупают оный в уезде Городницком. Земли пашенной и сенокосной посредственно довольно. В том селе церковь деревянная – 1, священник – 1, церковник – 1, вдова, мещанка черниговская – 1, козаков-подпомощников 5-15, козачая подсосудская –1, подсосудков разночинческих 8-9, итого обывателей дворов –13, хат 28”.

У 1866 році в Масанах налічувалося 32 двори, мешкало 117 чоловіків і 123 жінки. Мабуть, вкралася помилка в статистику 1905 року, за якою в селі налічувалося 234 двори і 1344 мешканці. Бо в 1924 році маємо 97 дворів і 413 мешканців.

Напередодні революційних подій 1917 року село Масани населяли селяни-землевласники, багаті і бідні, в залежності від кількості землі та величини сім'ї. Найбільшим було господарство Івана Карповича Жабинського. Його садиба знаходилася на місці нинішнього підприємства “Млибор”. Вона включала великий будинок, двокімнатний будинок, так званий флігель, понад Любецьким шляхом під однією покрівлею – хліви, клуня, конюшні. Весь двір був обсаджений садом, ліском з копанкою, сосняком та оточений канавою.

Революція принесла великі зміни в Масани. У 1920 р. земля була розподілена між трудовим населенням. Цього ж року на загальних зборах було обрано керівництво комітету незаможних селян, головою якого обрали Мищенка Миколу Олексійовича, членом – Бочурника Миколу Павловича, секретарем – Зайченко Олексія Федотовича.

Членів комнезаму в цей час було 29 чоловік. У 1921 р. головою КНЗ вже був Бочурник М.П., членом – Зайченко О.Ф., секретарем – Андреянов. На жаль, в документі не вказано ім'я та по-батькові останнього. Вірогідно, це був Микола Митрофанович. В селі жив також його брат Олександр Митрофанович. Це були сини дворянина Митрофана Яковича Андреянова, сина губернського секретаря. Обидва одружені з селянками.

В 1924 році село Масани входило до Чернігівського округу Бобровицького району. Цього року була відкрита радянська єдина трудова школа. Раніше тут діяла школа, заснована ще в 1896 році у простій селянській хаті на краю вигона (тепер – вулиця Трудова). Учителювали в ній священик та його донька. У 1919 році школа називалася початковим училищем і налічувала 34 учні, у 1920 – 43.

В радянській єдиній трудовій школі в 1925 році навчалось 36 дітей - українців та 6 чоловік – росіян. Навчання у школі провадилося українською і “руською” мовами, налічувалося 116 підручників, в т.ч. українських – 106, була маленька бібліотека (51 кн.). Навчав дітей учитель, він же – завідуючий школою В. Ващенко.

Статистика яскраво свідчить про стан писемності жінок. Так, у школі навчалось 35 хлопчиків і 7 дівчаток, у бібліотеці брали книжки 33 чоловіки і 2 жінки. Інших жінок навчали у лікнепі. Судячи з того, як навчали мою маму, результати навчання в лікнепі були нульовими.

З 1925 року в селі був сільбуд. У перший рік свого існування він зовсім не фінансувався, існував на гроші, зароблені 17-ма членами драматичного гуртка. А вже з початком колективізації так званий колбуд був у хаті розкуркуленого Єфрема Кириченка.

Колективізація в Масанах проводилася, як і всюди, насильницьким методом. Розкуркулили і вислали з села Івана Карповича Жабинського, Кириченка Миколу, розкуркулили Кириченка Єфрема. Садибу Жабинського забрали

під колгоспне подвір'я, у великому будинку була колгоспна контора, магазин, пошта. Переселяли в Масани жителів навколишніх хуторів. Як згадувала Н.Г.Зайченко, нашу сім'ю переселяли таким чином: приїхали орачі на конях, обпорали їхній город навколо подвір'я, сказали, що це вже не їхня земля, їхній город – у Масанах. Мусили переселитися. В колгосп батько йти не хотів. Приїхали, забрали копи хліба з поля – і думай, іти в колгосп, чи ні. Звісно, пішли. Колгосп у Масанах тоді називався імені 6-го з'їзду Рад.

Не оминув село і голод. Багато людей пухло з голоду, їли дохлих коней. Особливо горювали багатодітні родини. Проте масової смертності в Масанах не було, помер з голоду тільки один чоловік.

Так то розкуркуленням, то голодом людей загнали в колгосп. У II-й половині 30-х років життя потроху входило у стабільну колію. Та прийшло воєнне лихоліття. Чоловіки призовного віку пішли на фронт У вересні 1941 р. село було зайняте німецькими військами. Частина чоловіків, що залишилася в селі, пішли служити поліцаями до німців. Було призначено старосту, яким став Мацапей Микола Федотович. За його участю склалися списки молоді для відправлення до Німеччини та списки колишніх колгоспних активістів. Щоправда, з Масанів у Німеччині було тільки двоє дівчат. Одна з них, Парасюк Параскева Пилипівна, згадує, що в Німеччині працювала на заводі токарем, виточувала з білого матеріалу трубочки (чи не гіпсові форми для куль). Жили в бараках по 20 чоловік, їли варену брюкву, були голодні і биті. На ногах носили дерев'яні чуні. Як найщасливіший момент вона згадує, як отримала з Масанів посилку, яку, як виявилось після її повернення, надіслав сусід Іван Галишко через знайомого німця. Це був кілограм чорних сухарів та шматок сала, які вона розділила серед двадцятьох своїх подруг по нещастю. Після поверне-

ння додому дівчат викликали до КДБ на допит, відпустили і більше не чіпали.

Що ж до списків колгоспних активістів, то вони були попередниками жахливої трагедії в селі. 14 чоловік, в тому числі дівчат, дітей (одному з них був 1 рік) взимку 1943 року було спалено (Іл. 2, Іл. 3).

Іл. 2 Зайченко Любов Олексіївна, спалена фашистами разом з однорічним сином.

**Лл. 3. Зайченко Любов Федорівна,
спалена фашистами в 1943 р.**

Ще раніше арештовано і розстріляно в Чернігові родину Якова Товстоліса (його самого, дружину та сина), який до війни був головою колгоспу в селі Улянівка. Цікаво, що до цього трагічного списку хтось вписав і самого старосту. То ж йому з родиною довелося втікати з села та шукати партизанів. Так німецький староста став партизаном. Та, видно, совість не давала йому спокою і він покінчив життя самогубством. Після Мацапея старостою був Кириченко Петро Єфремович. Другим старостою весь період окупації був Микола Федорович Кириченко.

У серпні 1943 року почалася Чернігово-Прип'ятська наступальна операція радянських військ. В районі Масанів в цей час проти них воював 43-й батальйон угорців під командуванням Унгарта. У ньому були угорці, румуни і

закарпатські українці (русини). Я згадую розповідь моєї мами, яка з подивом зазначала, що в Масанах стояли німці, які говорили українською мовою. Один з них часто приходив до нас, приносив мені цукерки (я й зараз їх пам'ятаю), сестрі приніс парашутного шовку на блузку. Коли мама пропонувала йому насіння, казав: “Зубів шкода”.

Наступальні бої на рубежі Масани-Півці вели два полки 77-ої гвардійської стрілецької дивізії. Воювали і артилеристи, бо люди пам'ятають, що на площі, де зараз стикаються вулиці Трудова та Фрунзе, стояла “Катюша”. При визволенні Масанів (тоді – Михайло-Коцюбинського району) загинули Григор'єв Олексій Миколайович, артилерист, 1915 р.н., лєнінградець; Кряковкин Сергій Олександрович, гвардії молодший лейтенант, 1915 р.н., москвич; Ташенов Єсинбай, червоноармієць, 1923 р.н., з Казахстану. На жаль і сором, тодішнє керівництво села не спромоглося провести перепоховання загиблих, а коли спромоглося, то не вдалося знайти документів. Останки підзахоронили до могили спалених мешканців села. Тільки одна могилка невідомого солдата збереглася на місцевому кладовищі завдяки жінкам, які її опоряджували.

21 вересня 1943 року село Масани було визволене від окупантів. Почалася відбудова села та відродження колгоспу ім.6-го з'їзду Рад (невдовзі – ім. Котовського). В той час у колгоспі працювало 11 чоловіків, переважно комісованих з армії, 25 підлітків і 150 жінок. Вони й піднімали з розрухи господарство, маючи 33 коней та 30 корів, отримуючи похоронки з фронту (загинув 41 мешканець Масанів). Працювали вдень і вночі за трудовні (Іл. 4), на які мали по 200 г зерна. Душили податки, займи, натуральні податки – молоко, яйця, гній, попіл. 1947-й рік - знову голодний. Тяжкому стану господарства сприяла щорічна заміна голови колгоспу, метою кожного з яких було побудувати за цей рік собі дім.

Місяць і час		Найменування роботи	Сільські і Народні виробничі трудові дні	Планові бригадери
3.	1	поїздка в магазин ..	0 62	
3.	10	2	розали розки ..	0 75
4.	21	вранці собі: в. кал.	0 42	
5.	30	покривий Кириченка	10 50	
27	31	розали розки ..	1 25	
		розали за місця ..	15 54	
		розали снос. роки ..	33-86	

Місяць і час		Найменування роботи	Сільські і Народні виробничі трудові дні	Планові бригадери
5.	1	розали розки ..	1 00	
2.	...	водка картоплі ..	1 25	
4.	2	водка картоплі ..	1 00	
8.	2	накриття ..	1 25	
14.	20	розали розки ..	0 75	
14.	23	сідло машини ..	1 00	
15.	...	маршрутні на розки ..	0 52	
17.	27	озвонити всі машини ..	0 42	
	31	покривий машини ..	6 00	
		розали за місця ..	13 56	
		розали снос. роки ..	47 82	

Іл. 4. Трудова книжка колгоспника. 1951 р.

Культурно-освітня ситуація була на довоєнному рівні. Діяла все та ж початкова школа, був клуб у тій самій хаті Єфрема Кириченка. Щоправда, одну кімнату з дверима до клубу віддали його дочці, солдатській удові з двома доньками, Захаренко Палажці. Зараз навіть важко уявити, як там можна було жити. Хоч час був важкий та молоді підросло багато і вона активно брала участь у драматичному гуртку, самодіяльному хорі під керівництвом Якова Івановича Мовчана (Іл. 5), ходила на танці, в кіно (кінобудка була в житловій кімнаті). Цю ж кімнату використовували для перевдягання артисти. Зараз на місці клубу – будинок дочки Палажки Кириченко – Марії Гирі.

Тридцять років по війні будувалося, оживало село. А потім, у грудні 1973 року, впало жертвою районування Чернігова. Приєднане до міста, воно й понині животіє – не село і не місто. Щоправда, побутові умови (звісно не для всіх) покращилися, у 80-ті роки було створено кооператив і проведено газ, тоді ж багато осель телефонізовано. Та немає тут ні клубу, ні бібліотеки, ні школи. Молодь збирається на зупинках автобуса, на колодках, як у XIX ст. Можна тільки уявити, якої культури вона набирається в цих “закладах культури”.

**Іл. 5. Самодіяльний хор масанівського сільського клубу.
В центрі – керівник хору Мовчан Я.І. 1959 р.**

Тридцять років по війні будувалося, оживало село. А потім, у грудні 1973 року, впало жертвою районування Чернігова. Приєднане до міста, воно й понині животіє – не село і не місто. Щоправда, побутові умови (звісно не для всіх) покращилися, у 80-ті роки було створено кооператив і проведено газ, тоді ж багато осель телефонізовано. Та немає тут ні клубу, ні бібліотеки, ні школи. Молодь збирається на зупинках автобуса, на колодках, як у XIX ст. Можна тільки уявити, якої культури вона набирається в цих “закладах культури”.

Жертвою бездуховності і бездушності стала і церква Різдва Богородиці. Закрита і спаплюжена в кінці 50-х років, перетворена на сховище зерна, а потім – добрив, вона у 1985 році була знесена. Зрівняно майданчик, утрамбовано могили на цвинтарі, поставлено дитячі качелі. Тільки одна вціліла серед бур’янів могила матушки кричить своїм похиленим хрестом про цю наругу.

Додаток № 1.

**Родовід дворян Малахових, що жили в селі Масани
Чернігівського повіту та на хуторі Погорілки
поблизу села**

1	1. Омелько, товариш сотні Любецької. XVII ст.	Лукомский, В.Модзалевский. Малороссийский гербовник. СПб, 1914,-С.105.
2	2. Василь Омелькович, військовий товариш, у відставці поручик. Проходив службу в 1750 р., був радником совісного суду Чернігівського намісництва. Звільнений у відставку в 1788 р. Син 1-го.	Милорадович Г. Родословная книга Черниговского дворянства.Т.І, ч.2,СПб, 1901.-С.348; ЧОІМ.Ал-374. Метрическая книга Ново-Белоусской Свято-Троицкой церкви.
3	3. Павло Васильович. Жив у селі Масани Чернігівського повіту (?). Син 2-го.	Милорадович Г. Родословная книга...-С.348.
4	4. Петро Васильович (1753-1807), український лікар. Народився в Чернігові. Учився в Чернігівському колегіумі і в школі при Московському генеральному госпіталі. В 1775– 82 рр. – військовий лікар, з 1784 р. – губернський лікар у Чернігові, з 1797 р. – інспектор чернігівської лікарняної управи. Склав перший медико-топографічний опис Чернігівської губернії, написав декілька наукових праць з питань медицини. Син 2-го.	УРЕ.Т.8,К., 1962.-С.422.
5	5. Дмитро Павлович, губернський секретар. Народився у селі Масани Чернігівського повіту (?). Син 3-го.	Милорадович Г. Родословная книга...-С.348.
6	6. Василь Павлович (09.03.1779-1856), лікар. Народився у селі Масани Чернігівського повіту (?). Навчався у Чернігівському колегіумі та Петербурзькій	Там само; УРЕ.Т.8,К., 1962.-С.422.

	медико-хірургічній академії (закінчив у 1802 р.), при якій лишився працювати. З 1813 р. – генеральний штаблікар Подільської армії, з 1829 –інспектор госпіталів. Син 3-го.	
7	7. Михайло Павлович (1783-1842). Народився у селі Масани Чернігівського повіту. Учився в Імператорській Академії «знатнейших художеств», яку закінчив у 1801 р. З 1805 р. брав участь у будівництві Санкт-Петербурзької медико-хірургічної академії (лекційних театрів), Казанського собору. Архітектор Уральського гірничного управління, титулярний радник, кавалер орденів св.-Станіслава 4 ступеня та св.Володимира 4 ступеня. Похований у Єкатеринбурзі. Син 3-го.	Милорадович Г. Родословная книга...-С.348; ДАСО (Держ.архів Свердловської області).Ф.24,оп.13, спр. 491, Л.123-128. Гладкова М. «Золотой век» Михаила Малахова. Рукопис.
8	8. Петро Дмитрович (1806-?). Народився на хуторі Погорілки Чернігівського повіту (?). Син 5-го.	Милорадович Г. Родословная книга...-С.348.
9	9. Данило Петрович (1812-?). Народився на хуторі Погорілки Чернігівського повіту (?). Син 5-го.	Там само.
10	10. Григорій Дмитрович (1822-до 1901), штабс-капітан. Народився (?) і жив на хуторі Погорілки Чернігівського повіту. Син 5-го. Дружина – Анастасія Павлівна.	Милорадович Г. Родословная книга...-С.348; ДАЧО. Ф.679,оп.10, спр.294, лрк.430.
11	11. Микола Васильович (1822-?). Син 6-го.	Милорадович Г. Родословная книга...-С.348.
12	12. Олександр Васильович (1836-?). Син 6-го.	Там само.
13	13. Петро Васильович (1840-?).	Там само;

	Губернський секретар Херсонської губернії, кум Григорія Дмитровича, охрестив його дитину в Масанівській церкві Різдва Богородиці в 1878 р. Син 6-го.	ДАЧО. Ф.679, оп.10, спр.294, арк.430.
14	14. Віктор Михайлович (1829-1880), гірничий інженер, народився і жив на Уралі. Син 7-го.	Милорадович Г. Родословная книга...-С.348; ДАСО.Ф.6, оп.3, спр.180, арк.5.
15	15. Олександр Григорович (1875-1914), штабс-капітан, кавалер орденів св.Станіслава I ст., св.Станіслава с мечами II ст., св.Анни. Народився на хут.Погорільки Чернігівського повіту. Загинув у Турції, похований на цвинтарі Різдва-Богородицької церкви в селі Масани Чернігівського повіту. Син 10-го.	Милорадович А. Родословная книга...-С.348; ДАЧО.Ф.679, оп.10, спр.339, арк.339; спр.1593, арк.266.
16	16. Петро Григорович (1880-?). Народився на хут.Погорільки Чернігівського повіту. Син 10-го.	ДАЧО.Ф.679, оп.10, спр. 317, арк. 96.

Додаток № 2.

Список мешканців села Масани, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни (1941-1945 рр.)

1. Андреев Александр Митрофанович, росіянин, рядовий.
2. Бендик Степан Олексійович, 1909 р.н., українець, рядовий.
3. Бочурник Іван Миколайович, 1907 р.н., українець, рядовий. Помер від ран у 1944 р, похований у селі Ратниця Гродненської області Білорусі.

4. Васека Михайло Аркадійович, 1909 р.н., українець, рядовий. Загинув у 1943 р. в селі Малинівка Лоевського району Гомельської області Білорусі.
5. Васека Володимир Аркадійович, українець, рядовий.
6. Гаймановський Микола Михайлович, 1918 р.н., українець, рядовий.
7. Грищенко Андрій Михайлович, українець.
8. Гутник Антін Максимович, українець, рядовий.
9. Деркач Андрій Сергійович, 1916 р.н., українець, мол.сержант. Помер від ран у 1944 р. Похований у сел.Ваболе Даугавпільського району Латвії.
10. Деркач Михайло Сергійович, українець, рядовий.
11. Єщенко Григорій Іванович, 1907 р.н., українець, рядовий.
12. Жовток Андрій Петрович, 1903 р.н., українець, рядовий. Загинув у 1944 р. Похований у селі Куп'ятиче Пінського району Брестської області, Білорусі.
13. Зайченко Микола Степанович, 1923 р.н., українець, рядовий. Загинув у 1944 р. Похований на о.Раван-Сари в Карелії, РФ.
14. Захаренко Микола Юхимович, 1906 р.н., українець, рядовий.
15. Захаренко Володимир Юхимович, українець, рядовий.
16. Кириченко Василь Павлович, 1918 р.н., українець.
17. Кириченко Олександр Данилович, українець.
18. Кириченко Володимир Якович, 1920 р.н. Загинув у 1943 р. Похований в селі Шахлово Холм-Жирковського району Смоленської області РФ.
19. Кириченко Степан Єфремович, 1906 р.н., українець, рядовий. Помер від ран у 1944 р. в селі Защєб'є Річицького району Гомельської області Білорусі.
20. Кириченко Іван Єфремович, 1912 р.н., українець, рядовий.

21. Мацапей Олександр Іванович, 1923 р.н., українець, рядовий. Загинув у 1944 р. Похований у м. Висоцьк Виборзького району Ленінградської області, РФ.
22. Мацапей Олексій Федосович, українець. Загинув у 1942 р. Похований у селі М'ясний Бір (Мясной Бор) Новгородського району Новгородської області РФ.
23. Мовчан Володимир Дмитрович, 1924 р.н., українець, рядовий.
24. Мовчан Михайло Миколайович, 1903 р.н., українець, рядовий. Помер від ран у 1944 р. Похований у м.Річиця Гомельської області Білорусі.
25. Мовчан Петро Миколайович, 1908 р.н., українець, рядовий.
26. Никонов Іван Миколайович, 1903 р.н., росіянин, рядовий. Загинув у 1943 р. Похований у селі Малинівка Лоевського району Гомельської області Білорусі.
27. Овсянник Іван Іванович, 1919 р.н., українець, лейтенант. Загинув у 1943 р. в Річицькому районі Гомельської області Білорусі.
28. Овсянник Петро Савелійович, українець, рядовий.
29. Парасюк Михайло Андрійович, 1922 р.н., українець, рядовий.
30. Поклад Михайло Карпович, українець, рядовий.
31. Полевик Михайло Степанович, 1911 р.н., українець, сержант. Загинув у 1945 р. Похований у Польщі.
32. Приступа Іван Сергійович, 1906 р.н., українець, рядовий.
33. Приступа Гнат Сергійович, українець, рядовий.
34. Репа Микола Васильович, 1910 р.н., українець, рядовий. Помер від ран у 1943 р. Похований у селі Нова Борщовка Лоевського району Гомельської області Білорусі.
35. Романенко Іван Якович, українець, рядовий.

36. Скварський Єгор Іванович, 1909 р.н. Загинув у 1944 р. Похований у селі Колки Петриківського району Гомельської області Білорусі.
37. Строгий Василь Гнатович, 1896 р.н., українець, рядовий. Загинув у 1944 р. Похований у Румунії.
38. Строгий Дмитро Гнатович, українець, рядовий.
39. Шнуренок Іван Мусійович, 1907 р.н., українець, рядовий. Помер від ран у 1944 р. Похований у селі Перво-званівка Кіровоградського району Кіровоградської області.
40. Шнуренок Семен Іванович, українець, рядовий.
41. Янгель Гнат Борисович, 1906 р.н., українець, рядовий.

Список мешканців села Масани, які загинули в роки фашистської окупації села (1941-1943 рр.)

1. Зайченко Федір Олексійович, 1900 р.н. Спалений 27.02.1943 р.
2. Зайченко Любов Федорівна, 1922 р.н. -* -*-
3. Зайченко Віталій Федорович, 1931 р.н. -* -*-
4. Зайченко Олексій Федотович, 1877 р.н., член комнезаму -* -*-
5. Зайченко Катерина Олексіївна, 1902 р.н. -* -*-
6. Зайченко Антоніна Юхимівна, 1931 р.н. -* -*-
7. Зайченко Любов Олексіївна, 1919 р.н. -* -*-
8. Шнуренок Микола Семенович, 1941 р.н. -* -*-
9. Тригуб Ольга Юхимівна, 1905 р.н. -* -*-
10. Тригуб Іван Опанасович, 1928 р.н. -* -*-
11. Тригуб Сергій Опанасович, 1937 р.н. -* -*-
12. Романенко Тетяна Тимофіївна, 1873 р.н. -* -*-
13. Шнуренок Мотря Мусіївна, 1895 р.н. -* -*-
14. Мовчан Феня Павлівна, 1893 р.н. -* -*-
15. Товстоліс Яків Григорович, 1905 р.н.(?), розстріляний у 1942р. -* -*-
16. Товстоліс Михайло Якович, 1925 р.н. -* -*-
17. Товстоліс Фросина Пилипівна, 1905 р.н. (?) -* -*-

Масанівське весілля

Весільний обряд – один з тих, що найкраще збереглися на Чернігівщині. Його неписані ритуали, правила, прикмети, зафіксовані у пам'яті старших людей, і ще й нині завдяки їм сучасне велелюдне, галасливе, весілля подекуди перетворюється у яскраве дійство. Та люди відходять від нас, і все частіше споглядаємо фрагмент традиційного весілля на сцені, чуємо по радіо. Молодь, як дивину, сприймає перлини народної творчості – весільні пісні. Обряд вмирає. Здається, довге життя в ньому забезпечене тільки ритуалу розподілу короваю, бо він має на меті матеріальну підтримку новоствореної сім'ї. Та ще імпровізаційний характер водіння циганів (“кури”) вабить до себе його учасників і продовжує життя обряду.

Довгі десятиліття виховання у молоді матеріалістичного світогляду, переслідування за дотримання релігійних обрядів викреслили з весільного свята урочисте вінчання, яке очищало, зміцнювало сім'ю. Щоправда, нині багато пар стають під вінець, але це, переважно, данина моді, а не вірі.

Майже повністю зникли з весілля такі його, здавалося б, невмирущі атрибути як вільце і рушник. Вільце вити вважається не обов'язково, та й паперу потрібного нині не знайдеш. Що ж до рушників, то тут маємо сумну картину. Наші дівчата, як і їхні мами, не вміють вишивати. Одиниці любителів та народних майстрів не роблять погоди. Та й навіть у обряді багато рушників, коли за сватів – батьки нареченого і не треба їх перев'язувати рушниками. А хустка молодого – і зовсім архаїзм.

Обдарувати родичів простіше купованими речами, а у посаг хто ж тепер готує рушники. Навіть стати у ЗАГСі чи тепер у церкві можна на дешевий фабричний рушник з набитим фарбами орнаментом. От і спостерігаємо один чи два моменти у весіллі, коли використовується рушник: під-

стилається під ноги молодим та у комплексі з хлібом-сіллю використовується при запрошенні до оселі.

Боляче спостерігати виродження найкрасивішого обряду українців, який має безліч варіантів, місцевих особливостей, чудових весільних пісень.

Зацікавленим читачам пропоную польові записи весільних обрядів у селі Масани Чернігівського району Чернігівської області (нині – околиця Чернігова). Один з них здійснений за спогадами моєї мами Наталії Григорівни Зайченко (1906 р.н.) про своє весілля, яке відбулося у 1925 році. Другий спостерігався мною у тому ж селі у 1980 році.

Наречений – Сергій Бреденко (Масани, вул.Галана, 28).

Наречена – Людмила Кутько, уродженка сусіднього села Деснянки (стара назва Сядричі), яка незадовго до весілля разом з батьками переїхала у міське помешкання.

1. Сватання /місцева назва - могорич/.
2. "Вільце, або "шишки".
3. 1-й день весілля.
4. 2-й день весілля.
5. 3-й день весілля /місцева назва - "кури", "цигани"/.
6. Наступні дні аж до наступної суботи - перевод весілля родичами: хрещеним, хрещеною, старшою дружною, старшим боярином.

Могорич

Парубок і два свати /з його близьких родичів/ приходять у хату дівчини, передовсім до її батьків, з пирогом і горілкою. Пиріг був житній, продовгуватої форми, досить великий. Правою рукою вздовж правого боку пирога проводили рівчак. Начинки не було.

Свати говорили з батьками дівчини про справу, яка їх привела до них, питали згоди дівчини вийти заміж за хлопця. Якщо дівчина згоджувалася, вона розрізала пиріг

навіл, а сватам підносила рушники. Близька родичка дівчини /заміжня/ пов'язувала кожного свата одним рушником через плече під протилежну руку до талії. Парубку зав'язувала на ліву руку вишиту дівчиною хустку. (У Н.Г. Зайченко хустка була розміром близько 50х50 см, у кутах були вишиті віночки з монограмами нареченого/. Якщо дівчина не давала згоди, сватів відправляли з цілим пирогом. Якщо вона дала рушники і хустку, на стіл ставилися закуски, парубок ставив горілку ("могорич" за наречену), яку випивали всі учасники обряду. Тут же домовлялися про день весілля, про посаг. Тепер парубок і дівчина - наречені.

“Вільце” або “шишки”

Весілля завжди призначалося на неділю. У суботу ввечері дохат нареченої і нареченого збиралися родичі кожного з них “на вільце”, або “на шишки”. У нареченого - це родички, які “вили ільце”, і коровайниці, що пекли житній весільний коровай і “шишки” - пиріжки у вигляді шишок та пташок-“голубків”. “Шишки” виготовлялися так: тісто тонко розкочувалося і нарізалось смугами завдовжки сантиметрів 20, завширшки сантиметрів 5. По одному краю смуги тісто розрізувалося до половини, потім ця смуга скручувалася і непосіченим краєм ставилася на бляху. “Шишки” у вигляді пташок виготовити складніше, бо з тіста треба сформувати голівку і тулуб з хвостиком, який декілька разів розсікався ножом. Потім брали смужку тіста, обгортали нею шию пташки спереду, і кінці перехрещували на спині. Коровай прикрашався дрібними “шишками” і “голубками”: у центрі - велика “шишка”, по колу - дві пари “голубів”, між ними - менші “шишки”.

Поки коровайниці працювали з тістом, інші родички “вили вільце”. Бралася висока міцна тичка, на яку накручувався різноколірний нарізаний папір, барвінок, калина (якщо був сезон). Папір складався гармошкою, по всій товщині розрізувався ножицями навкоси, залишаючи

цілим один край. Коли його розтрушували, він мав багато зигзагоподібних кінців. Одна жінка тримала тичку, інша обкручувала її папером (нерозрізаним краєм), прив'язувала його до тички, починаючи з верхньої її частини. Цей процес ішов доти, доки різноколірним папером не була вкрита майже вся тичка, крім нижньої частини. Перед тим, як почати накручувати папір, жінки розщеплювали тичку вгорі і встромляли туди два чи три “голубочки” - складений гармошкою з прорізаним орнаментом папір. “Вілець” повинно було бути 5-7. В цей же вечір їх устромляли у коровай, обв'язували червоною стрічкою й ставили на стіл. Поряд ставили дві невеликі пляшки (чвертки) горілки, теж зв'язані червоною стрічкою. Після закінчення весілля “вільця” роздавалися родичам, у яких були незаміжні дочки, і вони могли стати складовою частиною тих “вілець”, що будуть на весіллі у цих дівчат. Важалося, що дівчата, які отримують “вільце”, швидко вийдуть заміж.

“Шишки” роздавалися присутнім і молоді на вулиці в суботу.Коровай же прикрашав весільний стіл до другого дня весілля, коли ого різали і роздавали гостям, отримуючи за нього подарунки молодим.

У нареченої в суботній вечір відбувався той самий обряд, тільки “вільце” вили не родички, а дружки на чолі зі старшою дружкою, якою мала бути рідна або двоюрідна сестра чи дочка хрещеного або хрещеної.

Після закінчення роботи гості вечеряли, співали, а у нареченого, танцювали під гармошку, яку "наймав" наречений на всі дні весілля. Гармошку супроводжував бубон, інколи - дві скрипки.

Свою роботу над “вільцем”, короваем, “шишками” коровайниці, дружки, родички нареченого супроводжували піснями. (Подаються на місцевому діалекті).

Пісні до короваю:

Да стаяла ліпанька стуолькі ліет,
Зрубайте єіе на загнюот (тобто, для збільшення
жару в печі).

Будам, маті музику найматі
Да будам да печи даружку таптаті.
Наша печ рагоче, караваю хоче,
А припечек усміхаєцца, караваю дажидаєцца.
Каравайніца п'яна, каравай паламала
Ручкамі да біеленькімі, перснямі залатенькімі.

Пісні до вільця:

Мі віелечка вілі, мі гарелачку пілі,
Мі віелечка давівалі, мі гарелачку дапівалі.
Наше віелечка ясне, без калінанькі красне,
Без віетрику має, без сонечка сяє.
Вілі віелечка три денци
Да паставілі на стольци.

Перший день весілля

У неділю вранці в дім нареченої (маладоє) приїздить наречений (маладий) з ріднею: світилкою (сестрою, двоюрідною сестрою або дочкою хрещеної чи хрещеного), яка тримає в руках дві свічки, уतिकані зерном, обвиті квітами, зі свахами і дружками - молодими парами з рідні, з боярами - парубками з рідні і друзями, серед яких - старший боярин - найчастіше брат. З ними приїздять музики.

У хаті нареченої її брати, сестри, близькі родичі перев'язують дружків рушниками, приготованими нареченою, а ті відкуповуються горілкою, якою зараз же пригощають рідню нареченої. Процес перев'язування супроводжувався жартами, сміхом, штовханиною, гіперболізованою критикою. Наприклад, рушники при перев'язуванні туго затягувалися з допомогою коліна. При цьому дружка трясли і сіпали. Крім того, від нареченої вру-

чалися носові хустинки, і при їх даруванні дружків тягали за носа.

Подруги нареченої (дружки) в цей час були зайняті з парубками - боярами. Старша дружка пришивала боярам і дружкам на лівий бік грудей по квітці, які вона сама купувала на базарі. За квітку дружки у бояр вимагали гроші, і цей процес супроводжувався жартами та сміхом. Бояри торгувалися, пропонували копійки, критикували якість квіток, скнарість дружок. Зібрані у бояр гроші дружки наступного дня витрачали на ласощі для нареченої, коли несли їй сніданок.

Наречена в цей час обдаровує світилку. В подарунок загортаються свічки.

Потім наречених садовлять за стіл на кожух (щоб багаті були, щоб було грошей, як вовни в кожусі). Наречену заводить за стіл, взявши за руку, брат або близький родич чоловічої статі. Наречений заходить за стіл і сідає сам. Після цього ритуалу наречених везуть чи ведуть до церкви вінчатися. Вінець над нареченою тримає старша дружка, над нареченим - старший боярин. Всі учасники весілля, крім батьків, присутні на вінчанні. Під час вінчання молодих зв'язують хусткою, під ноги стелять рушник, приготований нареченою, а під нього - гроші. Коли священик під час обряду вінчання водить молодих за собою по колу, молода ногою тягне рушник (щоб дівки заміж виходили). В кінці вінчання священик вручає молодим ікони, вкриті рушниками, і всі учасники весілля ідуть до оселі нареченої.

Молодих виходять зустрічати хлібом-сіллю на рушнику батьки нареченої, кланяються їм і всім гостям, тим самим запрошуючи в хату. Заходять наречені, потім гості. Наречені знову сідають на кожух. Коло нареченої сідає старша дружка і далі всі дружки, біля нареченого - світилка, старший боярин і бояри. Весілля п'є, гуляє, співає, танцює. Молоді п'ють мало, ведуть себе стримано. Під час

гуляння гості з боку нареченої співають пісні, вихваляючи чи критикуючи молодь. Хвалять своїх, критикують молодь з боку нареченого:

Дружечки йелі, йелі, пав галубочка ззелі
Па тарелци качаючи да в масла мачаючи.
А баяре йелі, йелі, целого вала ззелі,
Па сталу качаючи да в попел мачаючи.

Під вечір наречених, тільки їх самих, саджають за стіл - садовлять “на посад”. В цей час всі присутні на весіллі, стоячи в хаті, співають сумних пісень.

Пісні для молодої:

Сядам, мамка, павечераєм, павечеравши падієлімсе
Табіє, мамка, борщ да галушки,
Мініє, мамка, перини й падушкі.
Табіє, мамка, ніти, бердечкі,
Мініє, мамка, палатенечкі.

Ой, куди ві, галубочки, да й палетіте,
Куди має дєваванне да й панєсєте.
Да й панєсєте.
Палетієлі галубочкі да й на неба,
А вже мініє дєваванне да й не треба.
Да й не треба.
Зав’яжу я дєваванне у хустіну,
Пакладу я дєваванне в нову скриню.
В нову скриню.
Атчиню я тую скриню падівлюся,
Па сваєму дєваванню пажуруся.

Да хаділа Машечка кругом саду
(співалася нареченій – сироті).
Да буділа сваю мамку на параду.
Устань, устань, мая мамка, з цього саду,

Приді ка мніє, сіратініє, на параду.
Не магу я, дітя має, з цього саду встать,
Насипалі сирой землі, не магу паднять.

Ві, дружечкі, ві галубачкі,
паберієте в руці руозачкі,
Бережієте має куосачкі.
Не пабралі в руці руозачкі,
не вберегли маіє куосачкі.

Мати нареченої насипає в рукав своєї сорочки жито і прямо за столом пересипає його в рукав доччиної сорочки. Потім батьки нареченої беруть вінчальні ікони, стають біля печі і, коли молоді виходять з “посаду”, благословляють їх на нове життя. На віз чи сани виносять подушки, постілки, рядна, садовлять молодих і везуть на подвір'я нареченого. Молоду супроводжують закосяни (їдуть “за косою”) - молоді одружені пари з боку нареченої.

Поки відбувається весь цей ритуал, і молоді ще сидять на “посаді”, брати і інші родичі нареченої чоловічої статі везуть у дім нареченого скриню з посагом нареченої.

Коли молоді приїздять до подвір'я нареченого, їм доводиться долати багато перепон. На їх шляху кладуть колоди, у воротях розкладають вогнище, засновують нитками двері. У сінях молодих і гостей хлібом-сіллю на рушнику запрошують батьки нареченого. Молодих садовлять за стіл на кожух, але сидять вони недовго, поки закосянки стелять у коморі постіль.

Процес розстелення постілі буквальний. При цьому постіль демонструється родичам нареченого. І не тільки постіль, а й скатерки, рушники. Особливо велике значення у посагу мали рушники, які розвішувалися у хаті нареченого для загального огляду, як символ багатства, працьовитості й майстерності нареченої.

Дуже цікавий обмін жартівливими куплетами між родичами нареченої і нареченого. Приїхавши до двору нареченого, закосяни співають:

Пусті, свате, в хату,
Нас тут не багата,
Сієм раз да па сємера,
Свату хату перевернема.

Пусті, сватачку, в хатачку,
Мі пасядєма в запечку.

Тепер ві нас гастієтє,
Цєбрам гарелку насієтє,
Насієтє цєбрам щє й ведром,
Привезлі Галачку з дабром.

Їм відповідають родичі нареченого:

Хвалілісє, шо багатіє,
Аж вани да убогіє,
У їх коні безногіє,
Самі пешком ішли,
Маладую в мешку неслі,
Светілку в каробци,
Шоб не вкралі хлопци.

Боярам, що повернулися разом з нареченими, співали:

Діє, баяри, валачилісє,
Шо па пояс замачилісє,
Чи сієна касілі,
Чи хлієба прасілі,
Чи в балоті начевалі,
Міши уши пааб'єдалі.

Коли молодих відводять спати, весілля триває.
Закосяни співають батькам нареченого:

Шо в нашого свата
З вербі з лази хата,
А сіені з берези,
Закасяне тверези.

Шось у свата тельюпаєцца,
Гаріелачка у бачоначку.
Вуон сам не п'є і нам не дає,
Мо думає шинкаваті
Пад новаю да павіеткаю
З маладою да невіесткаю.

Родичі нареченого у відповідь співають:
Старший дружок капкан,
Саломаю, паловою напхан,
Личком падв'язавсе
Па-баярське вбравсе.

Табіе, дружок, да не дружкаваті,
Табіе, дружок, да свінней пасті
З великаю да ламакаю,
З чорнаю да сабакаю.

Другий день весілля

В оселі нареченого. Зранку дружки (чоловіки закосянок) приносять молодим відро води для вмивання, молода дістає рушники-утиральники. Після умивання починається обряд “завивання”, тобто, одягання на молоду очіпка і укладання під нього розплетеного, скрученого у валик волосся. Це означало, що молода стала молодичею. Під час обряду закосянки співають:

В паніеделак рана привезьоначка плаче,
Не знає да дароженькі куди іті па вадіченьку,
Чи в ліес, чи в криніченьку.

Після одягання очіпка молоді підносять закосянам подарунки. Цього ранку наречена повинна обдарувати і батьків молодого. Цими подарунками були різні тканини, якими закосяни покривають молодих і так заводять у хату. (Бо весь ранішній обряд умивання і завивання проходив у коморі, де молодих клали спати в будь-яку пору року). У хаті біля печі їх чекають батьки молодого і знімають з молодих подарунки.

Потім усі гості сідають за стіл і гуляють. Молода не їсть, не п'є, чекає своїх дружок, які повинні принести їй сніданок. Сніданок був із страв, які приготувалися самими дружками (млинці, пиріжки) та з купованих за гроші бояр гостинців. Поснідавши разом з молодою, дружки гуляють недовго. Вони йдуть з оселі молодого разом з боярами та закосянами, коли приїздять теща і “старі” – рідня молоді, що досі гуляла в оселі молоді.

Процес поїздки за тещею має багато ігрових моментів. Їдуть за нею найспритніші, кмітливі і жартівливі гості з рідні молодого. Старший боярин одягається дівчиною, розфарбовується і грає роль молоді, яка начебто їде за своєю матір'ю. Йому чіпляють косу з льону, садовлять на коня, на якому “молода” в'їжджає прямо в тещину хату.

Приїхавши, представники молодого начебто приносять матері молоді звістку від дочки і співають:

Агляделась маті, не вся сем'я в хаті,
Веліка щербіна - нема сем'яніна,
Не журися, мамка, в домі
Там тваюой дачце добре,
Напечена й наварена,
На сталіе да поставлена.
Ведміедь да млинци пече,
А лісіца воду носіть.

Під час цієї поїздки багато жартів. У світі “молоді” є дружок (родич молодого, одружений), який несе на червоному поясі випечений з того ж тіста, що й

коровай, пиріг (“місечка”), з яким не розлучається, поки не приходять час ділити коровай. Тоді ділять і “місечка”.

Коли тещу і тестя везуть, то всіма засобами завдають їм незручностей у дорозі – садовлять у ночви, тачку, на носилки. Зустрічають їх добре, садовлять на покуті, пригощають. Але і тут є ритуал, що символізує негативне ставлення до тещі – її “глушать”. Об кут, де сидить теща, б’ють старий посуд, стукають палицею або залізякою.

Надвечір і “старі” гості з боку молодої йдуть додому, залишаються тільки гості молодого, між якими діляться коровай і роздаються “вільця”. На тарілку кладеться шматок короваю і ставляться дві чарки горілки.

Кожен гість викликається до короваю словами:

Наш князь і маладає княгіня
Просеть цей хліб прийнять,
А їм шо-нібудь подаравать.

Він повинен пригубити з чарок і хусточкою взяти коровай. На тарілку ж покласти подарунок чи гроші молодим. Після розподілу короваю гості розходяться.

В оселі нареченої

Гості збираються досить рано, гуляють, ділять коровай і “вільця”. Коли приїздять представники молодого за тещею, вони забирають зібрані гроші і подарунки, щоб віддати їх молодим.

Третій день весілля “Кури”. “Цигани”.

На третій день весілля, у вівторок, в оселю молодого збирається його рідня, в оселю молодої - її. І там наряджаються – “цигани”, “лікар”, “молода”. З гармошкою і піснями, танцями, жартами ватага обходить усіх, хто гуляв на весіллі. Дорогою зупиняє кожного перехожого, частує його, ворожить йому. Збирає курей, яйця, горілку, сало, ковбасу.

Все приносять в дім, де грається весілля. Вариться суп, смажиться яєшня, все ставиться на стіл, і гуляння триває. Молоді з “циганами” не ходять.

Після третього дня до суботи весілля “переводила” близька рідня, тобто всі учасники весілля запрошувалися в дім дружки, хрещеного, хрещеної і т.д., і там їх пригощали. Обов’язково ходять молоді і їхні батьки. Якщо хтось з близької рідні не “перевів” весілля, то пізніше повинен запросити молодих з батьками в гості.

Вбрання молодих

Наречена була одягнута в національне вбрання: широкую і довгу червону шовкову спідницю з нагрудником, вишитий різноколірним гарусом фартух, вишиту сорочку. Волосся заплетене в косу, голова покрита білою вишитою хусткою, підв’язаною під бородою. На ногах - чобітки.

Наречений був одягнутий у куповані штани, сатинову вишиту сорочку, картуз і чоботи.

Структура весільного обряду (1980 р.):

1. “Магарич”.
2. “Вієльца, або “шишки”.
3. 1-й день весілля.
4. 2-й день весілля.
5. “Кури” або “цигани”.

1. Могорич

Коли Сергій повідомив матері (батько не жив з ними) про свій намір одружитися, вона разом зі своєю мамою, бабусею Сергія, і з ним пішли сватати наречену у міське помешкання. Відбулося це сватання на свято Пасхи, тому замість пирога вони взяли паску, яку і розрізала Людмила на знак згоди на свій шлюб з Сергієм. Після цього було частування з піснями і жартами.

2. “Вільця”, або “шишки”

(подаються свідчення тільки про події в оселі нареченого).

У п'ятницю ввечері в хату нареченого прийшли запрошені родичі, щоб звити вільце, спекти коровай, шишки, місячко. Була запрошена і молодь, яка цілий вечір танцювала під гру найнятого баяніста.

Коровай, шишки і місячко пекли коровайниці, але ці молоді жінки вже не вміли випікати в печі такі великі хлібини, як коровай. Тому їм допомагали старі жінки. Допомагали вони і у виготовленні вільця (5-ти штук) з тонкого кольорового паперу і калини.

Обрядових пісень до цих трудових процесів не виконувалося. Готові вільця устромили в круглу хлібину, обв'язали червоною стрічкою, поруч поставили дві пляшки горілки, теж перев'язані стрічками.

Після закінчення роботи всі запрошені сіли до святкової вечері, співали народних (не весільних) пісень.

3. Перший день весілля

Наречений з боярами на трьох машинах поїхали зранку по наречену до її міського помешкання. Там дівчата-дружки за викуп пришили їм весільні квітки, і молодь поїхала до міського ЗАГСу, де повинен був реєструватися шлюб. Реєстрація відбувалася урочисто. Молоді стояли на рушнику, обмінялися обручками, прийняли вітання обрядового старости, родичів і друзів. Потім всі розмістилися у машинах та спеціально найнятому автобусі і поїхали у село Деснянка, де проходив перший день весілля. Був святковий, дуже багатий обід, танці під записи естрадної музики, виконувалися народні пісні.

Надвечір наречена разом з нареченим та його ріднею полишила батьківську оселю. Її супроводжували три пари молодих родичів – закосянки і дружки.

Після приїзду на подвір'я нареченого всі були запрошені матір'ю нареченого хлібом-сіллю на рушнику до святкового столу.

Разом з нареченою привезли її небагатий посаг: постільну білизну, подушки, одяг. Традиційної скрині і рушників у посагу не було.

Після вечері, на якій вже звучали інколи весільні пісні, закосянки постелили постіль для молодих. Близько опівночі гості розійшлися.

4. Другий день весілля

Зранку у неділю до молодої у її новий дім прийшли дружки і принесли гостинці (“сніданне”). Але наречена традицій не дотримувалася і вже поснідала, запросила до сніданку і дружок. Тим часом на подвір'ї зібралися родичі нареченого (молоді одружені пари) – дружки і свахи їхати по тещу. Одного з бояр, веселого і дотепного Миколу, прибрали дівчиною: одягли українське вбрання, прив'язали косу з льону, розмалювали обличчя і разом з дружками і їхніми дружинами відправили по тещу. На поясі старшого дружка був прив'язаний обрядовий хліб – “місечка”.

Приїзд на подвір'я батьків нареченої, зустріч з родичами супроводжувалися жартами, в яких головна роль відводилася переодягнутому нареченою боярину: він “плакав”, просив забрати його додому, цілував усіх, мастячи при цьому фарбою і сажею, якими було вкрите його обличчя.

Знову було застілля, а потім – розподіл короваю. Коровай ділили дружки, які приїхали від молодого. Зібрані за коровай гроші і подарунки дружки привезли молодим.

Тещу в дім зятя везли на машині, а неподалік від його подвір'я пересадили на господарські ноші і несли, підтрушуючи час від часу так, що теща ледве втримувалася на ношах.

Тещу, її супровід, усю рідню посадили за святковий стіл, за яким кожного родича зятя викликали на “гастінчик” – пригубити або й випити дві чарки привезеної горілки. Потім тещу “глушили”, гупаючи у той кут, де вона сиділа. Надвечір поділили коровай між родичами нареченого і розійшлися по домівках.

5. Третій день весілля – “кури” або “цигани”

У понеділок після закінчення робочого дня, до осель молодих зійшлися родичі, переодягнуті у різноманітний яскравий одяг. Це були “цигани” і “циганки”, “лікар” і “музикант” з гармонією. З піснями, жартами гурт ходив по родичах, учасниках весілля. Збирали яйця, сало, курей, горілку. На весільному подвір’ї із зібраних продуктів готували вечерю – суп, яєшню, яка проходила весело й гамірно.

**Пісні, записані від мешканки села Масани
Зайченко Н.Г., 1906 р. н.**

Чого не пришов

Чого не пришов, як місяць сишов,
Як я тебе ждала?

Чи каня не мав, чи стежки не знав,

Чи мати не пускала.

І каня я мав, і стежечку знав,

І маті пускала.

Найменша сестра, бадай не зрасла,

Седельца схавала.

Найстарша сестра седельца найшла,

Каня аседдала:

«Паежжай, браток, на чужи крайок,

Щоб маті не знала.

Тече річенька невеліченька

Схочу – перескочу:

«Аддай же мене, мая матінка,

За кого я схочу».

Як аддавала, то приказала

В гостях не бувати:

«А ек придеш же, мая донечка,

То віганю с хати».

Терпіела гадок, терпіела другі,

Треті не стерпіела.

Зрабілась вана сівай зезюлей,

Да роду летіела.

Лісам летіела – гуолки ламала

Білимі руками,

Полям летіела – землю крапіла

Друбними слезами.

Прилетіела в гай сіва зезюля,

Сіела на каліні,

Да й стала кавать, ще й розказувать,

Як жить на чужині.

Седіть матінка край аконечка,
Рушнік вішиває,
А найменший брат стаїть у дверях,
Ружко заражає.

Дазволь, матінка, дазволь рудная,
Ту зезюльку вбіті,
Бо вана кує, жалю завдає,
Мініе тяжка житі.

Де дазволю я, ти муой синочку,
Ту зелюльку вбіті,
Бо туой зезюльци, ек майой доньци,
На чужині житі.

Влєтіела в хату сіва зезюля
Да й сіела край столу,
Да й стала кавать ше й расказувать
Як жить на чужині.

Сієдить матінка край аконечка,
Рушнік вішиває,
А найменши брат стаїть у дверях,
Слюозанькі втірає.

Ой, не шумі, луже

Ой, не шумі луже, зелени байраче,
Не плач, не журисе, ой, малади казаче.

Ой, не сам я плачу, плачуть кари очи.
Не дають спакою, ой, а ні вдень, ні вночи.

У недієлю рана, ще сонца не сходіть,
А вже муой міленьккі, ой, па казарисі ходіть.

Па казармі ходіть, в руках шаблю носіть,
В руках шаблю носіть, ой, камандіра просіть.

Камандір палковнік, атпусти дадому,
Діесь пакінув Галю, ой, не сказав нікому.

Не пуцу, казаче, не пуцу самого,
Дам табіе, казаче, ой, каня вараного.

Каня вараного, залате сєдїельца,
Паєжжай дадому, ой, развеселяй серца.

Пасажу я ружу

Пасажу я ружу край акна, пасажу я ружу край акна.
Ой, маю я мужа, мужа я маю,
Ой, маю я мужа піяка.

Вуон діела не робіть туолькі п'є, вуон діела не робіть
туолькі п'є,

А приде дадому, дадому приде,

А приде дадому – жуонку б'є.

Не бі мене, муже, не карай, не бі мене, муже , не
карай,

Бо пакіну тебе ще й малиє діеті,

А сама паіеду за Дунай.

Жуонка в чавночек сідала, жуонка в чавночек сідала,

Правою рученькай, біелаю хустінкай,

Біелаю хустінкай махала.

Вернісе, жуонка, дадому, вернісе, жуонка дадому,

Ато діеті плачуть, вани їесті хочуть,

Худа міне житі самому.

Вернуласє жуонка уначи, вернулася жуонка уначи.

І гаршкі пабіти, ложкі не міти,

Діеті плачуть їесті на пєчи.

Туман сіні па даліні

Туман сіні па даліні, туман сіні па діліні
Ліст широкі на каліні.

А ще ширши на дубочку, а ще ширши на дубочку,
Кличе голуб галубочку.

Іді, серца, пацалую, іді, серца, пацалую,
Як не сваю, дак чужую.

Нашо чужу цалаваті, нашо чужу цалаваті,
Сваюой жалю завдаваті.

Калі б той вечер...

Калі б той вечер скарей приходів,
Калі б ту нуоченьку заснуть.
Калі б забуті тее каханья,
Калі б ту дівчину забудь.
Сарву я віетку із вінаграду,
Скажу, шо віетер паламав.
Я не забуду того славечка,
Шо мініе Ваня гаварав.

Гаворить Ваня: “Ти ж мая Галя,
Ти мая любя, дарага.
Давай разойдамсь с табою, Галя,
Шоб було льогше варагам.

Було, было лістечка

Було, было лістечка, настала зіма.
Була, була з міленькім, а тепер сама.
Була, була з міленькім, а тепер сама.
Да чого праклятая любов давела.

Да чого праклятая любов давела,
Через тебе, міленькі, в бальніцу легла.

Лежу я бальніци, да й кала дверей,
Дайте телеграму міламу скарей.

Дайте телеграму, дайте єму знать,
Нехай приежжає мене пахавать.

Шо дуб да бероза

Шо дуб да бероза на ліес пахілівсе,
Шо синок да мамци в нуоженькі вкланівсе,
Жені мене, матка, жені маладого,
А як не аженіш, я сам аженюсе.
Вазьму сабіє дівку, с каторай люблюсе.

Ти, дівчина, незаможна

Ти, дівчина, незаможна,
Не влюбляйсе в двараніна, бо не возьме.

Бо дваранін пуозна ходіть,
Не адну вуон чернявую с ума зводіть.

Извюов с ума, ще й розума,
Астайсе, дівчинанька, тепер сама.

Не сама я астаюсе,
Есть у лузі куст каліни, прихілюсе.

У полі береза, у полі кудрава

У полі береза, у полі кудрава,
А тую березу хто йде, той рубас.
А тую березу хто йде, той рубас.
Мене, маладую, хто хоче ругас.
Ой, боже, муой боже, муж мене не любіть,
Муж мене не любіть са мной не гаворить,
Муж мене не любіть са мной не гаворить.
Да шовечаерочка да другое ходіть.

Да шовечаерочка да другое ходіць.
Па четири кварта гарелки віносіць.
А як свіет беленькій приходіць міленкій
На паруог ступае тяженька вздыхае.
Да лажицца спаті вперек караваті.
Хто мене раздіене, хто мене раззуе
Да в білеес лічка сіем раз пацалуе
Абазвалась міла у парозі стоя:
“Я ж тебе раздінну, я тебе раззую
В білеес лічка сіем раз пацалую”.

Чернаморец, мамінька, чернаморец

Чернаморец, мамінька, чернаморец
Вівев мене босую на марозец.
Вівев мене босую да й пігае,
Чи є мароз, дівчина, чи немає.
Ой, нема марозачку, туолькі раса,
А я, маладесенька, стаю боса.
Прастаяла нуоченьку да й байдуже,
Люблю чернаморчика, люблю дуже.
Ой, на шо ти, донечка, упавала,
Шо ти чернаморчика спадабала.
Упавала, мамінька, я ж у пани,
Я думала, мамінька, пануваті.
Я ж думала, мамінька, пануваті,
Давелосе, мамінька, гареваті,
Давелосе, мамінька, гареваті,
На чужуой же нівачци жита жаті.

Павіей, віетре, да павіей буйни

Павіей, віетре, да павіей буйни,
З глибокого яру,
Прибудь мілі, да чарнабриві
З далеского краю.

Ой, рад бі я да павіваті -
Яр дуже глибокі,
Ой, рад бі я да прибуваті –
Край дуже дальокі.

Як я свого да міленькаго
В паход віправляла,
Дала ему да зезюленьку,
Щоб рана кавала.
Дала ему да зезюленьку,
Щоб рана кавала.
Сабіе взяла да салавейка,
Шоб не сумовала.
Дала ему да зезюленьку,
Сабіе салавейка,
Шоб міламу да на чужині
Жилось веселенька.
Шо в новому да в калодезі
Кароткіе крукі.
Ой, як міне да надаіело
Міленького ждучи.

Ждала, ждала да міленького –
Не магла даждацца,
Пасилала да чорних варуон
Пісьмом переслацца.

Летіть воран, да летіть чорни,
Ще й летючи краче,
Передайте да туой дівчині,
Шо за мною плаче.
Нехай вана да нехай не плача
Бо й я не журусе,
Нехай вана да замуж віде,
А я аженюсе.
Бадай тебе да аженіла сирая магіла
Як звезала да міне рукі малае дітіна.

Ні тучкі ні хмаркі

Ні тучкі, ні хмаркі,
А дорщик іде
Казак да дівчини
Щовечера йде.
 Казак да дівчини
 Щовечера йде.
 Добрий вечер каже
 Ще й ручку дає.
Добрий вечер каже
Ще й ручку дає:
Марусіна, серца,
Спарадуй мене.
 Марусіна, серца,
 Спарадуй мене.
 Чи міне женицца,
 Чи ждаті тебе?
Женіся, казаче,
Табіе вже пара,
А я пагуляю,
Бо ще малада.
 На другую весну
 Калина цвіла,
 Гуляє Маруся
 Да ще й не сама.
Гуляє Маруся
Да ще й не сама,
На руках в Марусі
Дітіна мала.

За горами гори черніеють

За горами гори черніеють,
За горами сонца гарить.
 Паіехав муой міли далека,
 Як здумаю, серца балить.

А ще й не заходило сонця,
В гаю салаівей щебетав.
Ухожу тіхесенька в хату,
Як свекар ліста прочитав.
 Ой, слухай же, слухай же, дочка
 Шо міли тобіє написав.
Вуон піше кахає другуго,
А ти на єго забувай.
 Давно б я пра його забула,
 Да в мене дітіна єго.

Дівчина Галя в саду гуляла

Дівчина Галя в саду гуляла.
В саду гуляла розу сарвала.
 Розу сарвала да серца клала,
 Кого любіла причаравала.
Причаравала серца і душу,
Тепер да тебе хадіті мушу.
 Хадіть я буду, любіть я буду,
 Скажу па правді, що брать не буду.
Дівчина Галя як те пачула,
Впала на землю, навієк зснула.
 Ой, ти земелька, ой ти сиренька,
 Примі да себе має серденька.
Ой рада б тебе приняті,
Баюсь падружі будуть скучаті.
 Не так падружки як руодна ненька,
 Баюсь приняті тває серденька.

Напілась я да й думаю

Напілась я да й думаю,
Напілась я да й думаю.
 Паганого мужа маю,
 Паганого мужа маю,
Ой, пайду я да Дунаю,

Ой, пайду я да Дунаю.
Стану, гляну падумаю,
Стану, гляну падумаю.
Ой, чи мініе втапітiся,
Ой, чи мініе втапітiся.
Чи с каменю убітiся,
Чи с каменю убітiся.
На каменi ногi мiла,
На каменi ногi мiла.
А с каменя хвiля збiла,
А с каменя хвiля збiла.
Ой, вi шуки iежте рукi,
Ой, вi шуки, iеже рукi.
А вi, сомi, iежте ногi,
А вi, сомi, iежте ногi.
А лiченька не чепайте,
А лiченька не чепайте.
Нехай лiчка умiецца,
Нехай лiчка умiецца.
Прыде мiли падiвiцца,
Прыде мiли, падiвiцца.

Ой вiетер, вiеє, павiває

Ой, вiетер, вiеє, павiває,
Лiстя апада.
Ой, тужить-плаче дiвчiнанька,
Мiлий пакiда.

Ой, не плач, дiевка, не журися,
Те ше не бeда,
Ой, той пакiне – другiй буде –
Ти ще малада.

Ой, ходiть дiевка понад морем,
Сiне море гра:

“Ой, примі мене сіне море,
Ще й сира земля.

Ой, а вже ж міні надайела
Жизнь батрацкая (сироцкая)”.

У криніци дівка воду брала

У криніци дівка воду брала,
За слезами дружка не вгадала.

Ой, ти дружок, вірненькій, дружочек,
Вазьмі мене с сабою в чавночек.

Де взяласе вітрена хвіля –
Вана ж того чавночка разбіла.
Да й панесла у сіне море,
А за морем три казакі оре.
Перві каже: “Сіне море грає”.
Другі каже: “Дівчина втапає”.
Трейті каже: “Хоч коніка збуду,
А дівчину ратаваті буду”.

Шо вже хмарицца

Шо вже хмарицца, непогодицца.
Да рубай дуба, куди хіліцца.
 Да рубай дуба, куди хіліцца,
 Аддавай дачку, куди придецца.
А женив сина малалетнего.
Да узяв жену не да любові.
 Не да любові, не да розмові,
 Ні славечка сказать, ні снапочка звязать.
Як снапок зв’язате, той раз’яжацца,
А славечка скаже – не наравицца.
 Да пашов казак у Китай-город,

Да купів карабель за 120 рублей.
Да купів карабель за 120 рублей.
Да веселечка з палавиною.
Да веселечка з палавиною,
Пасадів жену із дітінаю.
Карабель пливе, аж вада реве,
А жена седіть, як свеча гарить.
А мілій стаїть да задумався.
Ой, вернісь, міла, ти красівая.
Ти красівая, ти харошая,
І славечка сказать, снапочек звезать.

Віетер вієє

Віетер вієє да віетер павіває,
А маті в дочкі да пра жизнью пітає.

Стіпай, маті, да в серого утяті,
Да сіере утя, дієсь на мори начує.
Сіере утя дієсь на мори начує,
Да вано ж має да все горечка чує.
Перве горе, шо свекруха ліхає,
А друге горе, що дітіна малає.
Друге горе, що дітіна малає,
А трейте горе, шо муж п'є да гуляє.
Гей,гей, гей, гей да вали палавіє,
Ой, а діє ж маіє да лета маладіє.
Запрежу я да коні вараніє,
Ой, да й даганю я лета маладіє.

Віправляла маті сина

Віправляла маті синада на касавіцу
Зачесала руси кудри та й на патиліцу.
Я ж думала муой синочек,
Шо ти сієна косіш,
А ти кінув косу в росу,

Сам сів да й галосіш.
Чому мене, мая мамка,
Раньше не женіла,
Женісь, синку, женісь синку,
Бери дівку –Любку,
Цалуй іеіе мілу й іеіе,
Як голуб галубку.

У садочку зезюля кавала

У садочку зезюля кавала,
Нашим хлопцям жалю завдавала,
Не так хлопцям, як таму казаку,
Шо пуозненька да дівчини ходіть.
Шо пуозненька да дівчини ходіть,
Бо вуон іеіе да віерненька любіть.
А дівчина казака любіла,
Сама встала його не збуділа,
Хустінкаю ліченька накрила.

Ой, ти батечка-цвіет

Ой, ти батечка – цвіет, зав’зав мініє світ
А ти маті – зоря, чи ти в гори не була.
Чи ти в гори не була, рана заміж аддала.
Аддала ти мене у чужую старану,
У чужую старану да велику сем’ю.
Що веліка сем’я вся вечерать сіела,
А мене маладу пасилають па ваду.
Я па воду ішла спатикалася,
А з вадою ішла поспешалася.
А з вадою ішла поспешалася,
Да у пуольне аконца прислухалася.
Щось у хаті бубаніть, маті сину гаворить:
“Ой, ти син, ти муой син, ти дітина мая,
Чом ти жуонку не б’єш, да патачку дасш?”
“За шо буду жуонку біть, вана вмієє все рабіть.

І наварить, напече, і насипле й паднесе,
І пашиє, і памаже не вечеравши спатъ ляже”.

Ой, у полі три даруожкі руозна

Ой, у полі три даруожкі руозна,
Ой, хадів казак да дівчини пуозна.
Ой, ти казаче, не хаді да мене,
Ой, буде слава на тебе й на мене.
А я славі павіек не баюся,
З ким люблюся – не нагаваруся.
А с кім знаюсь – пайду повенчаюсь.
Повенчаюсь, пойду да шинкаркі.
Шинкарочка шириначку шила,
Ой, там маті сваю дочку біла.
Діє ж ти, доню, віенок загубіла.
Ой, край Дунаю полотна біеліла,
Ой, там я маті віенок загубіла.
Ой, будеш, доню, грамаду збіраті
Да пуойдеш, доню, веночка шукаті.
Годі, маті, людєй марнуваті,
Буду, маті, па правді казаті.
Ой, ой, ішла я гаєм зелененькім,
Ой, а за мною казак маладєнькій
Ой, а за мною казак маладєнькій,
Ой, схапів з мене віенок залатєнькій.

Ой, піла, піла

Ой, піла, піла, чіепак згубіла,
Пришла дадому – мужа пабіла.

Ой, біла, біла, вігнала с хати:
“Ой, іді, муже, чіепка шукаті.

Ой, іді, муже, чіепка шукаті,
Не найдеш чіепка – не іді да хати”.

Пришов у шинак: “Добрий день, люди,
Добрий день, люди, магарич буде.

Магарич буде кварта гаріелки,
Хто найде чіепак маєє жинкі.

Кварта гаріелкі, ще й міерка проса,
Бо мая жуонка праставалоса.

Пісня поденниць

Уже сонца на захаді, а мі на межіе,
а мі на межіе.
Перекіснуть варенікі, седечи в дежіе,
седечи в дежіе.
В харошого хазяїна вечерать пара,
вечерать пара.
А в нашого, паганого, й абіеду нема,
й абіеду нема.
Покі сраку пвчухає, да табаку панюхає,
Дак і день прайде, й пара перейде.
Хазяїне наш, абіедаті час.

Ой, братік ти наш

Ой, братік ти наш,
Адін ти у нас,
Да калі придеш
У гості да нас.

Ой, пайді, сестра, да до Дунаю,
Набери, сестра, песку в жменю.
Набери, сестра, песку в жменю.
Да пасіей его па каменю.

Калі песку буде сходу,
Тади приде барт с паходу.

Да нема песку, нема сходу,
Да нема брата іс паходу.

Ой, да ты калинушка...

Ой, да ты калинушка,
Размалинушка.
Ой, да ты не стой, не стой.
На горе крутой.
 Ой, да ты не стой, не стой.
На горе крутой.
 Ой, да не пускай листься
 По синю морю.
Ой, да не пускай листься
По синю морю
Ой, да по синю морю
Корабель плывет.
 Ой, да по синю морю
 Корабель плывет.
 Ой, да корабель плывет,
 Аж вода ревет.
Ой, да капитан, майор.
Богу молится.
Ой, да молодой матрос
Домой просится.
 Ой, да капитан, майор,
 Отпусти домой.
 Ой, да отпусти домой
 К жене, мать родной.

Когда мне было лет семнадцать

Когда мне было лет семнадцать,

То я не знала ничего.

То я не знала ничего.

А наступило восемнадцать,

То я влюбилась в одного.

То я влюбилась в одного.

То я влюбилась, я влюбилась,

И сердце ноет у меня.

И сердце ноет у меня.

Ах, оно ноет и не ноет,

И постоянно грудь больна.

И постоянно грудь больна.

Ой, попрошу тебя, мой милый,

Ой, не бросай же ты меня.

Ой, не бросай же ты меня.

Бо я молоденька девченка

И ще й малютка у меня.

Вы матросы-моряки

Вы матросы-моряки,

Аленькие губки,

Заберіть мене с сабой,

Еду в адной юбке.

Пайду к маминьке радной,

Папрашу совета,

Шо я еду з мараком

Край белого света.

Мать совета не дает,

Ехать не пускае,

Матрос тебе не вазьмет,

Только приласкае.

Не паслушала она

Матери совета,

Поехала с мараком

Край белого света.

Через годик, через два
Дочка возвратилась.
На руках она несла
Матрасенка сына.

Прими, прими, моя мать,
Семья не большая.
Матрасенок будет звать:
“Бабушка радная”.

“Иди туда, мая дочь,
С кем совет имела
Ты совета маего
Слухать не хатела”.

“Пойдем, пойдем,
мой сынок.
Тут нас не примають.
Сине море глыбако,
Хай нас приласкае”.

Чудный месяц плывет над рекою,
Все обято ночной тишиной.
Все обято ночной тишиной.
Ничего мне на свете не надо,
Только видеть тебя, милый мой.
Только видеть тебя, милый мой.
Только видеть тебя бесконечно,
Любоваться твоей красотой.
Любоваться твоей красотой.
Но короткие наши встречи,
Ты спешишь на свиданье с другой.

Сижу я в темнице

Сижу я в темнице,
Да в темнице сумной,
Ко мне прилатае да арол маладой.
Крывавую пищу он клюет предо мной,

Клюет и бросает и гаварит са мной.
Тавариш, тавариш, какой тепер свет,
Каво ни палюбиш да все правды нет.

Давай мы, тавариш, атсюда уйдем
За сини моря да за темны леса.
Где сонца не сходить, а луна никагда.
Ой, там мая мила, праживае сама.
Хадила гуляла в зеленом саду,
Щипала, зрывала да все зрел виноград.
Кидала бросала да все миламу в кровать.
Чи спиш, дружок верный,
Ой, чи так ты лежишь?
Слово не промолвиш
И аответу недаш.
Думаеш жениться,
Не не кидай меня.

Налетная пташка, орел молодой

Налетная пташка да сизокрыл орел,
Да сидел за решеткой парень маладой.
Парень маладой
Да нельзя к нему приступиться
Стоит часовой.
Да стоит жена молодая слезы пролила
Да прощай, прощай, мой миленький,
Да пращай навсегда.
Нам с тобой не видаться
В свети никагда.
Да приехав на пристань
Бедый пароход,
Да привез мне шинелю
Ще й старый картуз,
Да обреют мне галовку,
Як бубновый туз.

Соловей-соловка

Соловей-соловка, да
Что смутен, невесел,
Да павесив галовку,
Зерна не клюеш.

Павесив галовку
Да зерна не клюеш,
Да клевав бы я зерна,
Да волюшки нет.

Клевав би я зерна,
Да волюшки нет.
Да спевав бы я песни,
Да голоса нет.

Спевав би я песни,
Да голаса нет,
Да железная клетка
Ссушила меня.

Железная клетка,
Да ссушила меня,
Ма малада дівчина,
В саду гуляла.

Малада дівчина
Да в саду гуляла
Да падкалола ножку,
Зделалась больна.

Падкалола ножку,
Да зделалась бальна.
Да кричала-гукала:
“Лайте дохтара”.

Кричала-гукала:
“Да дайте дохтора”.
Да приезжае дохтар
Парень маладой.

Приезжае дохтар
Да парень маладой

Да спрашуете у девки,
Чем девка больна.
Спрашуете у девки
Да чем девка больна.
“Балять руки, ноги,
Балить галава”.
“Хватить тебе, девка,
Да дохтара дурить,
Да пара тебе, девка,
Дитину радить”.

Мамаша дочь бранила

Мамаша дочь бранила за верного дружка,
За верного дружка.
Вана пра то не знала,
В каго дочь влюблена.
В каго дочь влюбена.
Люблю дружка сердечно,
Люблю его душой,
Люблю его душой.
А он такой изменщик,
Смеется надо мной.
Смеется надо мной.

Не смейсь, не смейсь, мой милый,
Не смейся надо мной,
Не смейся надо мной.

Господь тебя накаже
Несчастною судьбой
Несчастною судьбою
Несчастною судьбою,
Неверною женой.

Хадив-блудив малодчичек

Хадив-блудив малодчичек
Па крутой гаре.
Чесав би я кудерушки
Увх сваей галаве.
Расческаю, гребенкаю
Поглажуваеь,
На чужие хорошие
Поглядываеь.
То чужие хорошие,
Як розавий цвет,
А над маея невдашечки
В белом свети нет.

Ой, зелена, зелена...

Ой, зелена, зелена у лузи лаза,
Ой, молода, молода у мужа жена
Того вана зелена, шо близко вада,
Того вана молода, шо жиздь хараша.

Свекор на па сенечках пахаживает
Да сваю невестушку пабуживает.
Уставай, невестушка, чужее дитя,
Уставай, невестушка, годи табе спать,
Ще твае каровачки у хлеве стаять.
Ще твае каровачки недоенные,
Ще твае авечечки негодованные.

Калина-малина

Калина-малина над ярмом стаяла.
Над ярмом стаяла, ат сонца савяла.

Калина-малина, чого ты зауныла,
Чи жары байшся, чы дарцу бажала.
Мати сваю дочку за год не пазнала.

Ой, чого ж ты, доню, така странна стала,
Ой, хиба ты доню, три годы лежала.
Не лежала, моя мамка, ни дня, ни минуты,
Набралася, моя мамка, за три годы муки.

Любов наша не по прежнему году

Мой миленький, любов наша
Не па прежнему гаду.

Любов наша не па прежнему гаду,
Да врадила сильна ягода в бору.

Да врадила сильна ягода в бару,
Заблудила красна девица в лесу.

Заблудила красна девица в лесу,
Приблудила да к крутому берегу.

Разаслала свой батистовый платок.
Поставила ще й водочки полушток.

Поставила ще й водочки полушток,
Порезала ще й французский пиражок.

Сама села да покушивает,
Перевозчиков погукивает.

Гуку, гуку, перевозчик маладой.
Перевези красну девицу дамой.

Не так дамой, як на той же бережок.
Там прахажуе мой миленький дружок.

Из-за лесу, лесу темного

Из-за лесу, лесу темного.
Из-за лесу, лесу темного.
Из-за садика зеленого
Находила туча грозная,
А другая непогожая,
Снеговая да морозова.
Дочка к мамке в гости ехала
Да на своей серой лошади.
Лошадь сера утомилася,
Серед лесу становилася,
А молода думу думала
Соловьевих песен слухала.
А молода зажурилася
Шо без доли уродилася.

Меж крутых берегов

Меж крутых берегов
Волга-речка течет,
А по ней по волнам
Легка лодка плывет.
 В ней сидел молодец,
 Шапка с кистью на нем.
 Он с веревкой в руках
 Волны резал веслом.
Он ко берегу плыл,
Лодку вмиг привязал.
Сам на берег сошел,
Соловьем просвистал.
 А на бережку том
 Высок терем стоял,
 В нем красotka жила,
 Он ее вызывал.
Одинока она
Отворила окно.

Молодца приняла
По веревке умно.
Муж красавицы был
Воевода лихой.
Молодца повстречал
Он в саду над рекой.

Долго бились они
На крутом берегу,
Не хотел уступить
Воевода врагу.
Но последний удар
Их судьбу порешил
И коней их вражде
Навсегда положил.

Волга в волны свои
Молодца приняла.
По реке, по волнам
Шапка с кистью плыла.

Зацвила в лузи лаза

Зацвила в лузи лаза
Да зацвила в лузи лаза,
Да галуби в Маши глаза.
Галуби в Маши глаза,
Да галуби в Маши глаза,
Да на свет божий не сматрят.
На свет божий не сматрят,
Да на свет божий не сматрят,
Да пра любов все говорят.
Пра любов все гаварят,
Да палюбила адного,
Да пастрадала за його.
Пастрадала за його.
Да а он меня разлюбив,
Да Катюшечку палюбив.

Катюшечку палюбив.
Да Катюшечка-душечка,
Да на крылечке стаяла.
На крылечке стаяла.
Да на крылечке стаяла,
Да салавейку держала.
Салавейку держала.
Да салавейка маленький,
Да в тебе голос тоненький.
Да в тебе голос тоненький.
Да запой, запой на заре,
Да шо я в чужой старане.
Шо я в чужой старане.
Да, шо я в чужой старане,
Да нема роду при мине.
Нема роду при мине.
Да ни матери, ни отца,
Да ни сестрицы, ни братца.

Отворите мне темницу

Отворите мне темницу
Дайте мне сиянье дня.
Да чернобровую девченку,
Сивагryвoгo кaня.
Сивагryвaгo кaня,
Да в темном леси,
Тихом остроге
Гаварил бы все з милой.
Гаварил бы все з милой.
Да целовал бы ее в очи,
З ручки перстень свой отдал.
З ручки перстень свой отдал
Да кольцо сребнае, прилично,
Огранене, позлачене.
Огранене, позлачене.

Да в тюрьме акошки да високо,
Дверь железна под замком.

Ой, игрушица

Ой, игрушица, да ты кудравая,
Ой, ты кудравая, кучеравая.
 Ты кудравая, кучеравая,
 Ой, кали ты сышла, кали вирасла?
Ой, кали ты сышла, кали вирасла?
Я весною сышла, летам вирасла,
 На заре рацвела
 Днем асипалася.
На заре расцвила,
Днем асипалася.
 На висовий терем пахилилася,
На високий терем пахилилася,
На високий терем
Ще й улицу.

Масановские частушки (страдания)

Гармониста я любила,
Гармониста тешила
Сама гармошку на плечо
Я гармонисту вешала.
 Гармонист сидит играет –
 Пальчики ученые
 Не гармошка завлекает –
 Глазки его черные.
Гармонист, гармонист,
Хорошо играет,
Почему, вы гармонист,
С нами не гуляете.
 Гармонист, гармонист,
 Я в вас улюбляюся,
 Если есть у вас жена,
 То я извиняюся.

Ты, играй, гармонист,
Ты играй, не бойся,
Завлекать тебя не стану,
Ты не беспокойся.

Гармониста я любила,
Заругала меня мать,
Она мне не разрешает
С гармонистами гулять.

Я гармошку на окошко,
Гармониста на кровать,
Подай, мама, одеяло
Гармониста укрывать.

Гармошечка новая
Планочки блестящие,
Гармонисты для любви
Парни подходящие.

Гармошечка новая,
Она сторублевая,
Она стоит сто рублей,
Гармонист – дороже ей.

Гармонь нова,
А планки стерты,
Гармонист
Похож на чорта.

Играй, милый, весело,
Чтоб почуло все село,
Чтоб почула моя мать –
Хорошо играешь зять.

На гулянке не плясала,
Стояла стеснялася,
А гармошка заиграла –
Я не удержалася.

Ты играй, милый страданья
Широко не разводи,
Меня молоденьку девчоночку

До слез не доводи.

Гармонист, гармонист.
Веселей давай играй
На чужих ты не поглядывай,
Своей не забывай.

Подружка моя, ты моя, да ты моя,
Подыщи мне ухажера боевого, как и я.

Подружка моя, тебе не подыщешь,
Боевая ты сама, боевого ищешь.

Подружка моя давай елочки садить,
Чтобы нашим ухажерам было весело ходить.

Подружка моя, не хочу елок садить,
У меня нет ухажера, ко мне некому ходить.

Подружка моя, говорушка моя,
Мне с тобой говорить –
Головушку заболит.

Подружка моя, что же ты наделала,
Я любила, ты отбила, я бы так не сделала.

Ты подружка, дорогая
Ухажер у нас один,
Ты ревнуешь, я ревную
Давай его продадим.

Ах подружка, дорогая,
Я вже продавала,
Одна баба на базаре
Три рубля давала.

Ой, подружка дорогая, расскажи ты мне секрет,
Когда с милым расставалась – сердце билось или нет.

Ах, подружка дорогая, я скажу тебе одной,
Когда с милым расставалась сердце билось волной.

Використані джерела.

1. Адміністративно-територіальний поділ Чернігівської області. – Чернігів, 1959.
2. Археологические открытия 1977 года. – М., 1978.
3. Василенко Н. Генеральное следствие о маетностях Черниговского полка 1729–1730 гг. – Чернигов, 1908.
4. Gajtcky G. Cossak Administration of the Hetmanate. – Cambridge, Massachusetts, 1978 – Т.2. – S. 89.
5. ДАЧО Ф. Р-1376, оп.3, спр.19, 22.
6. ДАЧО Ф. Р-526, оп.5, спр.591.
7. ДАЧО Ф. Р-942, оп.1, спр.61.
8. Там само, спр.233.
9. Там само, спр.6641.
10. ДАЧО Ф. Р-187, оп.1, спр.16.
11. ДАЧО Ф. Р-593, оп.1, спр.171.
12. Там само, спр.707.
13. ДАЧО Ф. Р-944, оп.1, спр.585.
14. Записки Черниговского губернского статистического комитета. – Кн. II. – Ч., 1868.
15. Историко-статистическое описание Черниговской епархии. – Ч., 1874.
16. Книга памяти Украины. Черниговская область. – Т. I–VIII. – К., – 1995–1997.
17. Кривошея В. Українська козацька старшина. – К., 1997.
18. Лазаревский А. Обзорение румянцовской описи Малороссии. – Чернигов, 1866.
19. Милорадович Г. Родословная книга черниговского дворянства. – Т. I, Ч. 1. – СПб. – 1901.
20. Модзалевский В. Малороссийский родословник. – Т. IV. – К., 1911.
21. Пащенко Д. Описание Черниговского наместничества 1781 г., – Ч., 1868.
22. Списки населённых мест Российской империи. – Т. XLVIII. Черниговская губерния. – СПб. – 1866.
23. Черниговские епархиальные известия. – 1905. – № 13.

Зміст.

1. Історія села Масани.....	3
2. Масанівське весілля.....	21
3. Пісні, записані від мешканки села Масани Зайченко Н.Г. (1906–2000).....	37
4. Використані джерела.....	66

Науково-популярне видання

Зайченко
Віра Володимирівна

Село Масани, яким воно було

Редактор Л. Линюк
Комп'ютерний набір І. Цикунова
Комп'ютерна верстка Л. Раєвич

Підписано до друку 02.04.03
Формат 84 × 108 × 1/32
Об'єм 3,0 друк. арк.
Наклад 150 прим.
Замовл. № 11

Чернігівська ОУНБ ім. В.Г. Короленка
14000 м. Чернігів, проспект Миру, 41